

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ОБЩА, ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА, РАЗВИТИЙНА И ЗДРАВНА
ПСИХОЛОГИЯ“

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.пс.н. Соня Карабельова

на докторската дисертация на тема:

„МЕНТАЛИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ ПРИ ТРЕВОЖНО-ДЕПРЕСИВНА
СИМПТОМАТИКА. ЛЮБОПИТСТВО И ВДЪХНОВЕНИЕ.“

Автор на дисертационния труд: Мартин Валентинов Колев

Мартин Колев завършва през 2013 г. бакалавърска степен по Психология, а през 2015 г. и магистърска степен по Клинична и консултативна психология в СУ „Св. Кл. Охридски“. След успешно издържан конкурс през 2016 г. той е зачислен за редовен докторант по Клинична психология към катедрата по Социална, организационна, клинична и педагогическа психология.

Дисертационният труд на Мартин Колев е в областта на утвърдената научно-изследователска област на клиничната психология, чиито идеи и теми обаче непрекъснато се обогатяват и развиват, за да отговарят на нарастващите изисквания за практическото им приложение в психотерапевтичната практика. Една от основните цели на клиничната психология е ориентирана към подобряване на психичното здраве на хората, като поставя акцент върху ефективното справяне с психичните проблеми.

Темата на разработката е значима, тъй като е ориентирана към проучване на по-рядко изследвани проблеми, свързани с ментализационното функциониране, капацитет и процеси при тревожно-депресивна симптоматика, както и на елементите на т.нар.

„добро ментализиране“ – вдъхновение, любопитство и желание за изследване.

Фокусът в тези интерпретативни рамки е върху изясняване на ментализационните процеси и взаимовръзките им с тревожно-депресивните разстройства и процесите на любителство и вдъхновение.

Дисертацията е разработена в рамките на 223 стандартни страници с приложенията. Трудът съдържа две части, структурирани от гледна точка на теоретичното и емпиричното изследване на проблематиката. За целите на дисертацията са използвани 215 литературни източника, от които 13 на български език и останалите на английски език, предимно от последните 10-15 години. Цитираните източници са релевантни и представителни за изследваната проблематика.

В теоретичната част на дисертационното изследване е представен задълбочен анализ на развитието на идеите за ментализацията. Оригинален момент е описанието на ефектите на трудностите и „провалите“ в ментализирането. В такъв аспект допълнителната цел на дисертационния труд е ориентирана към връзката ментализационните процеси с вдъхновението и любопитството, което все още е по-слабо изследвано както в световен мащаб, така и в българския социокултурен контекст.

Теоретичната постановка на дисертационното проучване акцентира основните на ментализацията в психоаналитичните теории, ментализирането като когнитивен капацитет, което включва както афективен така и когнитивен компонент. Също така е обърнато внимание и на ролята на ментализацията в развитието на чувството за „Себе си“, както и ефектите на трудностите и „провалите“ в ментализирането. Важно е да обърне внимание на факта, че това е едно от малкото изследвания с фокус върху връзката на ментализационните процеси с вдъхновението, което се асоциира с позитивен афект и води до повишаване на субективното благополучие и интраперсонално прехвърляне на креативни идеи. В тази перспектива е разгледана и връзката с любопитството като неизменно свързано със стремежа към знание. От друга страна, се застъпва виждането, че липсата на любопитство може да е защитна реакция за редукция на тревожността. В тази връзка се разглежда и въпросът за ментализацията като фактор за по-задълбоченото разбиране на динамиката на депресията, както и ментализиращите функции като основни за преодоляване на психопатологията и невробιологичните основи на психичните разстройства.

Основното допускане се отнася до директните и индиректните ефекти на депресивността, тревожността, вдъхновението и любопитството върху ментализационния капацитет и рефлексивно функциониране.

От прегледа на анализа в теоретичната част на дисертацията прави впечатление, че изложението на факторите за повлияване е последователно от гледна точка на комбинаторното им естествено

наслагване във функционални модели, което обуславя взаимовръзките между тях.

От всичко представено в теоретичната част може да се направи заключението, че Мартин Колев притежава способност да анализира и синтезира обемен научно-изследователски материал, което показва силен стремеж към задълбочаване на теоретичните знания и умения за прилагането им в практиката.

Във **втора глава** на разработката докторантът представя целта, хипотезите, задачите, процедурата на емпиричното изследване, използваните инструменти и методи за проверка на изследователските хипотези. М. Колев си поставя за цел да проучи ментализационните процеси като капацитет за имплицитно и субективно разбиране на психични и афективни състояния на себе си и другия при нормативна извадка и при група с тревожно-депресивна симптоматика и влиянието им върху процесите на любопитство и вдъхновение.

За реализацията на целите и задачите на дисертационния труд е осъществена адаптация за българската социокултурна среда на използваните въпросници за измерване на:

Тест за изследване на капацитета за ментализиране/рефлексивно функциониране (Reflective Functioning Questionnaire /RFQ/). Той се отнася се до капацитета за разбиране на себе си и другите в контекста на психични състояния от интенционален характер, като чувства, желания, копнежи, цели и отношения.

Скала за депресия на Бек (BDI-II: Beck Depression Inventory-II).

Въпросник за оценка степента на тревожност (Beck & Steer, 1990).

Въпросник за вдъхновение (Inspiration Scale) с две подскали - честота на вдъхновение и интензитет на вдъхновение.

Въпросник за любопитство (Curiosity and Exploration Inventory II /CEI – II/) с две подскали: изследване и погълнатост.

Проучването върху нормативната извадка включва 178 респондента, по-голямата част от които са жени, на средна възраст приблизително 26 г. Изследвани са и 39 души с тревожно-депресивна симптоматика, от които 19 жени и 20 мъже на средна възраст 35 г.

Поставените в изследването цели и задачи, както и характерът на предполагаемите зависимости между изследваните конструкти, определят статистическите методи, които са използвани при обработката на получените тестови резултати. Те включват честотно разпределение, т-тест, дисперсионен, корелационен и регресионен анализ, а също така факторен и айтем анализ.

Получените резултати са описани коректно. Представените в табличен и графичен вид данни от емпиричното изследване дават възможност за ясно отграничаване на значимите взаимовръзки между изследваните феномени. Добро впечатление правят обобщението на резултатите и изводите от емпиричното изследване, които показват компетентността на Мартин Колев да анализира и интерпретира резултати от емпирични психологически изследвания и да прави

заклучения за клиничната и консултативната практика. Всичко това показва подчертан задълбочен изследователски интерес към разглежданата проблематика.

Искам да обърна внимание също така на коректното отношение към резултатите от емпиричното изследване, въз основа на което М. Колев извежда и формулира някои ограничения на изследователския подход и насоки за бъдещи изследвания.

Основните приноси на дисертацията могат да бъдат обобщени по следния начин.

1. В теоретичен план са систематизирани идеите и подходите за ментализация, рефлексивно функциониране, епистемологично доверие, процесите на вдъхновение, любопитство и импулс към изследване и техните психични, биологични, невробиологични и социални корелати.

2. Висока оценка заслужава емпиричната верификация на съвременните изследователски постижения, което обогатява наличната информация и осигурява нов задълбочен поглед въз основа на разкриването на ефектите на тревожно-депресивната симптоматика, вдъхновението и любопитството върху ментализационния капацитет и рефлексивното функциониране. Като цяло, прави впечатление компетентността на Мартин Колев, която му позволява да постигне съответствие между теоретичната и емпиричната постановка на дисертационния труд.

3. Организацията и провеждането на дисертационното изследване е реализирана в съответствие с принципите на изследователската практика в клиничната и консултативната психология. В този контекст оригинален принос е адаптацията на представителни за изследователската практика инструменти, което е важно от гледна точка на психотерапевтичната практика.

4. Дисертационният труд на Мартин Колев съответства на изискванията на съвременната психология и има екологична валидност.

Препоръките ми към разработката са предимно от техническо естество и не могат да се отразят на впечатленията ми от разработката.

Представената от докторанта справка за научните приноси и авторефератът отразяват основните положения и постижения на дисертационния труд. По темата на дисертацията са представени 12 публикации, четири от които самостоятелни и осем в съавторство, като пет от тях са на английски език, които адекватно отразяват основните изследователски постижения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Смятам, че работата е написана коректно и културно. При разработката на докторската дисертация М. Колев демонстрира добър професионален стил, като показва компетентност и умения да

анализира теоретични подходи и емпирични данни, въз основа на които да прави съответните значими изводи и заключения за социалната практика. Също така смятам, че представеният дисертационен труд представлява цялостно и актуално изследване в значима област на съвременната психология. Научните приноси са от методологичен, теоретичен и приложно-практичен характер.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, проведеното емпирично изследване и професионалния теоретичен анализ на изследователските данни, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждането на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология (Клинична психология) на Мартин Валентинов Колев.

09.11.2020 г.
гр. София

Подпис:
(проф. д.пс.н. С. Карабелъова)